
A RÉKA NÉV VÁLASZTÁSA MÖGÖTT MEGHÚZÓDÓ MOTIVÁCIÓK

1. Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy milyen motivációk és elgondolások állnak a mögött, hogy szülők a *Réka* nevet adják gyermeküknek, és hogyan viszonyulnak viselői a *Réká*-hoz. Az adatgyűjtést 2009. március 18. és április 15. között végeztem az iwiw közösségi portálon kiküldött kérdőívek segítségével. A beérkezett válaszokból egy 303 fő adatait tartalmazó korpuszt állítottam össze; az ezen anyagból leszűrt tanulságokat tartalmazza a dolgozat.

A személyes kötődésen túl a név kiválasztásában az is befolyásolt, hogy a *Réka* név adása viszonylag rövid múltra tekint vissza – a múlt század közepén került be a magyarországi magyar névkincsbe –, viszont eléggé el is terjedt ahhoz, hogy vizsgálni lehessen.

A *Réka* a felelevenített történelmi nevek közé tartozik, a hunokkal kapcsolatos magyar mondaanyagban Attila főfeleségének a neve. A korabeli bizánci történetírónál *Kreka*, *Rekan* alakban szerepel. Eredetével kapcsolatban két kanonizált elképzelés él. Az egyik szerint a név egy germán szóból származik, jelentése 'víz, patak', a másik lehetséges etimon az ótörök eredetű *Arikan*, amelynek feltett jelentése 'tisza úrnő' (KnE. 2009: 372).

1967-ben még csupán 45 kislányt neveztek el a szülei *Réká*-nak, az 1983–1987 közötti időszakban viszont már 2497 újszülött kapta ezt a nevet. 1996-ra a 13. leggyakoribb név lett (KnE. 2009: 372), az 1998-as adatok szerint pedig bekerült az első 10 leggyakrabban adott lány utónév közé: ekkor a 8. helyen állt 915 első és 151 második névnek való választással (NNyF. 1999). Népszerűsége folyamatosan nőtt: 2004–2007 között a harmadik legtöbbször választott név volt, kivéve 2005-ben, amikor a névválasztási lista második helyét foglalta el: 1062 újszülött kapta első, 226 pedig második névként. A 2008-as listán már csak a hatodik helyen szerepel (NNyF. 2001–2009).

Mivel célom az volt, hogy ha lehet, megállapítsak bizonyos tendenciákat, arra törekedtem, hogy minden évből megközelítőleg ugyanannyi adathoz jussak, ezért azonos évben születettek körében ugyanannyi kérdőívet küldtem szét, a válaszadási arány azonban nagyon eltérő volt. Összesen 303 kérdőívet kaptam vissza. Az átláthatóság miatt a 40 éven felüliek kivételével a válaszadókat tízévenkénti bontásban korcsoportokba rendeztem, és az így kapott csoportok adatait hasonlítottam össze.

Több mint negyven kérdőívre érkezett válasz a határokon túlról, ezek közül az erdélyi válaszadók képeznek viszonylag népes csoportot (38 fő). Ezért velük külön is foglalkoztam, de mivel lényeges eltérést nem mutattak az anyag egészétől, az egyes szempontok után csak akkor tárgyalom őket külön, ha valamilyen feltűnő különbség vagy egyéb érdekesség mutatkozik. Tájékoztató jelleggel az ő számukat is az életkori bontásban közlöm, de a továbbiakban egységes csoportként kezelem őket (1. táblázat).

A kérdezetteknek az adataikon kívül (születési év, szülők végzettsége és lakhelye a gyermek születésekor, van-e második nevük) három témakörben kellett válaszolniuk:

1. Elégedett vagy a neveddel? Ha igen, miért; ha nem, miért nem?
2. Miért adták neked szüleid a *Réka* nevet?
3. Adná a gyermekednek ezt a nevet?

Születési év	1944–1969	1970–1979	1980–1989	1990–1999	2000–2007
Életkor	40–65 év	30–39 év	20–29 év	10–19 év	10 év alatt
Válaszadók száma	29 fő	86 fő	113 fő	70 fő	5 fő
Ebből az erdélyi válaszadók	10 fő	13 fő	12 fő	3 fő	0 fő

1. táblázat: A válaszadók megoszlása életkor és terület szerint

2. Az első kérdésre (Elégedett vagy a neveddel? Ha igen, miért; ha nem, miért nem?) adott válaszok négy jól elkülöníthető csoportba rendezhetők: 1. elégedett, 2. gyerekként nem szerette, 3. semleges 4. nem elégedett (2. táblázat). A válaszadók 90%-a mostanra már meg van elégedve a nevével, és csak 10% az, akinek valamilyen fenntartása van vele kapcsolatban. A továbbiakban a négy választípust vizsgálom meg részletesen.

	1944–1969		1970–1979		1980–1989		1990–1999		2000–2007		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Elégedett	23	79	61	71	98	87	53	76	5	100	240	79
Gyerekként nem szerette	6	20	15	17	7	6	5	7	0	0	33	11
Semleges	0	0	7	8	4	4	5	7	0	0	16	5
Nem elégedett	0	0	2	2	3	3	7	10	0	0	12	4
Értékelhetetlen	0	0	1	1	1	1	0	0	0	0	2	1
Összesen	29	100	86	100	113	100	70	100	5	100	303	100

2. táblázat: Az „Elégedett vagy-e a neveddel?” kérdésre adott válaszok megoszlása

2.1. A 240 elégedett válaszadó 26-féle okot jelölt meg, amely miatt szereti a nevét. Az egyes válaszok megterheltsége nagyon eltérő: a 487 válaszból 342 db, 70% tartozik az első 8 kategóriába (3. táblázat).

	1944–1969		1970–1979		1980–1989		1990–1999		2000–2007		Összesen	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Szép	7	13	17	13	25	12	18	19	1	33	68	14
Ritka	1	2	21	16	26	13	6	6	0	0	54	11
Magyar	12	22	11	8	22	10	8	9	0	0	53	11
Rövid	3	6	15	11	23	11	5	5	1	33	47	9
Illik rám	2	4	12	9	16	8	8	9	0	0	38	8
Hangzás	3	6	9	7	13	7	8	9	0	0	33	7
Egyszerű	1	2	6	4	12	6	5	5	1	33	25	5
Nem becézhető	1	2	7	5	13	7	3	3	0	0	24	5
Egyéb válaszok	23	43	37	27	52	26	33	35	0	0	145	30
Összesen	53	100	135	100	202	100	94	100	3	100	487	100

3. táblázat: A nevével elégedettek válasza

A legegységesebb a 40 év fölötti korosztály véleménye. Három olyan ok is van, amelyet feltűnően nagy százalékban megemlítenek. A 29-ből 7-7 fő számára fontos, hogy a neve szép, és hogy régi. Az utóbbi ennél a korosztálynál nagyon domináns, összességében viszont egyáltalán nem jelentős. Tizenkettejük emeli ki a név magyar voltát.

A második leggyakoribb szempont, a ritkaság leginkább a 20–40 évesek körében meghatározó. Ezzel kapcsolatban az egyik válaszadó a következő anekdotaszerű történetet írta: „A város legszélén laktunk, egy földút vezetett a házunk előtt. Minden nap ott hajtotta el egy pásztor a birkanyáját. Rendszeresen szóba elegyedett a szüleimmel, és amikor megszülettem, megkérdezte, mi a nevem. Válaszolták: Réka. Erre a pásztor: És fiú, vagy lány?” (1966)¹. Ugyanakkor panasz is elhangzik sokszor: „Eddig jó volt, mert egyedül voltam és nem találkoztam több Rékával, most viszont úton-útfélen összefutok eggyel” (1981). Ez a fordulat nagyon sokszor visszatér, gyakorlatilag az összes kérdésre érkezett néhány hasonló válasz.

Az első nyolc kategória számadataihoz képest kevés, 18 fő mondta, hogy a jelentése miatt kedveli a Rékát. Ez jól mutatja a nevekhez való hozzáállást – annak ellenére, hogy a jelentés legtöbbször már nem egyértelmű, olykor pedig több lehetőség is van, mégis fontos a nevek jelentése a viselők számára.

Még kevesebben, összesen tízen írták, hogy büszkéek a nevükre, de az indoklások feltűnően hasonlóak voltak. Páran csak egyszerűen magára a névre büszkéek, a többség azonban kiemeli, hogy a név híres, történelmi viselői jelentenek sokat a számára. Pl. „Elégedett vagyok, mert büszke vagyok, hogy egy hun királyné nevét viselem” (1967); „Azért, mert a régi magyar történelemben több Réka is volt, és erre büszke vagyok” (1972); stb.

Érdeemes felsorakoztatni továbbá azt a változatos jelzőhalmazt, amellyel viselői egy része a Réka nevet illette: *erős, komoly, határozott, frappáns, magabiztos, nőies, tömör, velős, kedves, pattogós, hatásos, sportosan csajos, erélyes hangzású*.

2.2. Azoknak a válaszaiban, akik gyerekként nem szerették a nevüket, de mostanra már megbarátkoztak vele, vannak visszatérő motívumok. 12 Rékát csúfoltak gyerekkorában a neve miatt (*Béka, Répa, Róka, Rékabéka* stb.). A csúfolás korosztálytól független, nem csökken a név ismertté válásával. Négyen voltak olyanok, akiknek nem hitték el, hogy ilyen név létezik, vagy visszakérdeztek, mert azt hitték, *Évá-t, Ritá-t* vagy *Eriká-t* értettek; a legfiatalabb közülük 33 éves. Hárman említették, hogy azért nem szerették, mert nem tudták elképzelni, hogy majd Réka néni-nek fogják őket szólítani, ami szerintük „ronda”. Szintén hárman írták, hogy a becenevek hiánya zavarta őket.

Ezek a válaszok nem köthetők egyértelműen korosztályhoz, valamennyi életkori csoportban jelentkeznek. Viszont a százalékos arány a legidősebbek esetében a legmagasabb, az egyre fiatalabbak körében folyamatosan csökken. Ez összefügghet azzal, hogy a név az illető gyermekkorában kevésbé volt elterjedt, és ahogy egyre ismertebbé, általánosabbá vált, úgy csökkentek a vele kapcsolatos kellemetlenségek is.

2.3. 12 fő van, aki egyáltalán nem elégedett a nevével. Négyen is arra panaszkodnak közülük, hogy nincs a névnek rendes becézése; három Réka érzi úgy, hogy túl sokan

---

¹ A válaszadóktól vett idézetekben csak a helyesírási és gépelési hibákat javítottam. Az idézetek mögötti évszám a válaszadó születési éve.

viselik még a nevét rajta kívül; kettejük szerint pedig unalmas (ez is összefügghet a viselők nagy számával). A csúfolhatóság szempontja ennél a csoportnál összesen kétszer fordul elő; ez töredéke annak a 12 előfordulásnak, amit azoknál láttunk, akik már hozzászoktak a nevékhöz.

Ha összevetjük az adott életkorban elégedetleneket az összes válaszadóval, a következőket tapasztaljuk: a 40 éven felüliek között nincs egy elégedetlen sem, a negyvenes és húszas éveikben járóknál ez a szám elenyésző, a tizenéveseknek viszont 10%-a nincs megelégedve szülei névválasztásával. Közülük került ki mind a négy fő, akik a beceneveket hiányolják. Tehát a semlegesek és elégedetlenek aránya a fiatalok felé nő; az első két korcsoportban gyakorlatilag nincs senki, közülük inkább gyerekként nem szerették sokan, aztán mégis megbarátkoztak vele.

2.4. Az erdélyi válaszadók döntő többsége, a 38-ból 30 fő elégedett a nevével, 6-an vannak, akik mostanra megbarátkoztak vele, egy, aki közömbös, és szintén egy fő, aki kifejezetten nem szereti. Az elégedettség nyolc leggyakoribb szempontja közül egyik sem köthető hozzájuk jellemzően (mindre 3–4 adat van). Nem játszik kiemelkedő szerepet a név történelmi múltja sem, összesen heten utalnak ilyesmire.

3. A „Miért adták neked szüleid a *Réka* nevet?” kérdésre a 303 válaszadótól 457 válasz (átlagosan 1,5 db/adatközlő) érkezett. Ezek 22 csoportba sorolhatók. Valamennyi közül két indoklástípus emelkedik ki: 82 válaszadónak kerestek a szülők magyar, régi vagy ősmagyar nevet, és 71 fő írta, hogy ez tetszett a szüleinek. Ez a két szempont stabilan jelen van minden korosztálynál.

Viszonylag nagy számban szerepelnek még a további szempontok: ritka volt; szép a hangzása, jelentése; ősi vagy török név; illik a vezetéknevhez (l. 4. táblázat).

	1944–1969		1970–1979		1980–1989		1990–1999		2000–2007		Összesen	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Régi, (ős)magyar név	9	20	25	19	28	17	18	16	2	20	82	18
Tetszett a szülőknek	3	7	15	11	30	18	23	21	0	0	71	15
Ritka volt	5	11	17	13	14	9	4	4	0	0	40	9
Hangzás, jelentés	2	5	9	7	11	7	9	8	1	10	32	7
Ősi vagy török név	0	0	4	3	13	8	14	13	1	10	32	7
Vezetéknevhez illik	2	5	9	7	5	3	11	10	4	40	31	7
Személyről	6	14	9	7	6	4	5	5	1	10	27	6
Nem szokás becézni	1	2	8	6	11	7	4	4	0	0	24	5
Egyéb válaszok	16	36	36	27	44	27	21	19	1	10	118	26
Összesen	44	100	132	100	162	100	109	100	10	100	457	100

4. táblázat: A névadás mögötti leggyakoribb motivációk

A vezetéknevhez való igazításnál sokszor csak a jó hangzás számít, vagy az, hogy a hosszú és bonyolult vezetéknev mellé rövid keresztnévet keresnek. De volt olyan törekvés is, hogy a név alliteráljon, az egyik válaszadó esetében pedig így a neve édesapja szándékos választásának köszönhetően időmértékes metrumú lett.

A kisebb számban szereplő válaszok között is vannak olyan indokok és szempontok, amelyek figyelemre méltók, mert vagy a szakirodalomból ismert jelenségek vagy szorosabban kötődnek a Réka névhez. Ezeket a könnyebb átláthatóság érdekében gyakorisági sorrendben tekintem át.

27-en kapták nevüket élő, nem történelmi személy után. A családon belüli névöröklés nem jellemző, egyrészt mert a név rövid múlta tekint vissza, másrészt általános tendencia, hogy az örökítés – főleg női ágon – kezd visszaszorulni. Három példa van rá az anyagban: egy nagymamáról, egy édesanyjáról, és egy dédnagypapa török nemzetiségű, *Arikan* nevű édesanyjáról neveztek el Rékákat. Megjelenik a Réka esetében is a más kismamák vagy az egészségügyben dolgozók gyermekeinek neve utáni névadás. Ezekon kívül sok a Réka nevű iskolai vagy felnőttkori barát, illetve a távoli ismerősök. A személyről történő névadás 11 esetben fordul elő, hogy a szülők a névnek külső vagy belső tulajdonságok miatt emlékezetes viselőjével találkoztak. Pl. „Anyukámnak nagyon tetszett a lány kedves, mindig mosolygós természete” (1972). „Mert ismertek egy nagyon szép Rékát” (1974). Ezekben az esetekben nagyon élénken élnek a név viselőivel kapcsolatos emlékek, nem egyszer hosszú jelzőbokor írja le a nevet viselő személyt, pl. „nagyon szép kék szemű, szőke hajú lány” (1981). LACZKÓ KRISZTINA foglalkozik egy tanulmányában az emlékeknek és élményeknek a névadásban betöltött szerepével, és a név-személy-kép azonosítás alapján választott nevek háttérében az ősi névmágia nyomait tételezi fel (LACZKÓ 1992: 75). Ilyenkor a név a kellemes asszociációkat hívja elő. A hajdani predesztinációs nevek mögötti óhaj állhat ezek egy részének háttérében is, ugyanakkor természetesen nem jelenthető ki az így választott nevekről, hogy predesztinációs nevek, mert egy-egy névadás nagyon komplex, sok tényezőt magába foglaló döntés eredménye. Van ellenpélda is: egy esetben egy másik névhez fűződő negatív élménynek volt olyan erős a hatása, hogy emiatt esett a választás végül a *Réká*-ra: „Eredetileg Rita lettem volna, de a kórházban, ahol édesanyám dolgozik, volt egy Rita nevezetű halálos beteg kislány. Ezért nem lettem Rita” (1981).

24-en írták, hogy szüleik olyan nevet szerettek volna, amelyet „nem nagyon lehet becézni” (1988), sokan hozzáteszik, hogy „persze ez nem jött be” (1982). Ez, mint láttuk, nem csak a szülőket befolyásolta a névválasztásban, hanem a viselőknek is fontos lett később, és olykor meghatározta a nevükhöz fűződő viszonyukat.

17 válaszadó megemlíti a név történelmi háttérét, a hunokat vagy Attilát. Ez tehát már sok esetben a szülőknek is fontos volt, nem csak később a név viselőinek. Pl. „A régi monda alapján, hogy Attila király felesége volt” (1967). „Attila, hun király felesége Réka királynő miatt” (1984). Később látni fogjuk, hogy ez az erdélyi válaszadóknál is gyakran felmerülő szempont, ahol területi kötődéssel is párosulhat, de a nem erdélyiek is adnak ilyen válaszokat szép számmal (l. az előbbi két példát).

A Réka név kevés műalkotásban szerepel, de azért előfordul, hogy emiatt választják a szülők. Az egyik válaszadó szülei egy dal miatt adták, egy másik édesanya „terhessége alatt látott egy sorozatot, aminek a főszereplőjét így hívták, és nagyon megtetszett neki. Bár a környezete nagyon »flancosnak« tartotta, ő kitartott mellette” (1983). Egy lány említette Jókai „Az arany ember”-ét, nyilván tévedésből, az édesanyjának más könyv-élménye lehetett. Egy másik édesapát Karczag György „Idegen páncélban” című történelmi regénye ihlette meg. A név népszerűsítéséhez a műalkotások közül az „István, a király” című rockopera járult hozzá legjelentékenyebben. Az 1983 után született 155 főből 13, tehát 8% kapta a nevét a rockopera hősnője után. Senki nem utal viszont Sütő

András „Advent a Hargitán” című drámájára, amelyet szintén a 80-as évek közepén mutattak be.

Nagyon kevesen, öten hivatkoznak utónévkönyvre vagy naptárra, és az utolsó kivételével minden korcsoportba jut belőlük. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy a többiek ne használhattak volna ilyesmit (l. a „tetszett nekik” típusú válaszok nagy számát).

Három adat van születés- és névnap szándékos egybeesésére; egyszer egy nagymama adja a nevet, a másik két esetben valamelyik szülő. Megfigyelhető a pont ellentétes tendencia is: az egyik Réka azzal indokol, hogy „távol esett a születésnapomtól” (1994). Ez összefügghet azzal az újabb korban elterjedt szokással, hogy a születés- és a névnapot is megünnepeljük. Az előbbi három válaszadó közül is panaszkodik egyikőjük, hogy mindenki egyszerre köszönti a két esemény alkalmából.

A név vonatkoztatásnak is van néhány példája az anyagban. Vannak, akik azért lettek *Réká*-k, mert apjuk vagy bátyjuk az *Attila* nevet viselte, vagy mert ha fiúnak születnek, az *Attila* nevet kapták volna. Más esetben a testvér neve hasonló a *Réká*-hoz (*Rita*, *Petra*), vagy kezdőbetűje azonos vele (*Róbert*). Egy névadásnál pedig sajátos történelmi szempont érvényesült: „Zita a másik nevem, az első és az utolsó királynő neve után kaptam” (1982).

Két példa van állat utáni névadásra, egyik esetben „egy Réka nevű kuvasz volt anya kedvence” (1978), másiknál „apukám akkor találkozott először ezzel a névvel, mikor lovardában dolgozott. Az egyik lovat ugyanis így hívták” (1987).

Annak ellenére, hogy ma már a név jelentése és viselője között nincs közvetlen kapcsolat, mégis találkozunk két tulajdonságnév-szerű névvel. „Talán azért, mert azt tartották a törökökről, hogy kemények, és ügyesek. (A testvéreim közül én voltam a legnagyobb és anyu hasában a legrugdosósabb baba)...” (1994). „Attila, hun uralkodó kedvenc felesége után, és ha jól tudom, ő volt az első híres Réka, és a családban is én vagyok az elsőszülött” (1981).

Az erdélyi válaszokkal kapcsolatban nagyjából ugyanaz mondható el, mint az előző kérdés esetében: nem változtatnak érdemben a tendenciákon, a motivációk nem térnek el, mindössze két ponton. 15 fő, majdnem 50% írja közülük, hogy azért kapták a *Réka* nevet, mert nem lehet idegen nyelvre lefordítani, románosítani. Ahogy egyikőjük megfogalmazta: a „legfontosabb szempont az volt, hogy ne lehessen a nevemet románra fordítani, mert akkor román megfelelője került volna az anyakönyvi kivonatba. (Akkoriban tele voltunk Emesékkal, Enikőkkel, Emőkékkel, Kingákkal, sok volt az Árpád, Zoltán, Zsolt.)” (1968). A másik szempont, amely értelemszerűen csak náluk jelenhet meg, a területi kötődés. Van, aki székelyként etnogenezisük fontos mondabeli alakjának, Csaba királyfinak az anyjára hivatkozik, ketten pedig olyan településekről származnak, ahol Rika királynéval, Attila feleségével kapcsolatos emlék, természeti jelenség található, vagy a faluhoz kapcsolódó monda él.

12 olyan válasz érkezett, amely a név régiségére, (ős)magyar voltára hivatkozik. Ez az összességében első helyen álló szempont azonban nemcsak a határon túliak miatt került első helyre, hiszen ugyanolyan arányban adták anyaországi szülők is magyarsága miatt a nevet. Ez a választás egyik legfontosabb szempontja, minden életkori csoportban.

4. Nem kérdeztem ugyan eredetileg rá, de 240-en megnevezték a névadót, vagy utaltak rá. A legtöbb esetben, 126-szor a szülők közösen döntöttek, további 51 esetben az anya, 37 esetben az apa ötlete volt a *Réka* név. Nagymama ötször, nagyapa háromszor, keresztszülő csak kétszer szerepel a névadók között. Fontosabb viszont a testvérek szerepe

Hivatkozott irodalom

- KnE. = FERCSIK ERZSÉBET – RAÁTZ JUDIT 2009. *Keresztnevek enciklopédiája. A leggyakoribb női és férfinevek.* Budapest.
- LACZKÓ KRISZTINA 1992. Emlékek és élmények szerepe a keresztnév választásokban. *Névtani Értesítő* 14: 75–83.
- NNyF. = *Népességnyilvántartási Füzetek. A személyiadat- és lakcímnnyilvántartás összesített adatai.* Belügyminisztérium Központi Nyilvántartó és Választási Hivatal, Budapest. 1999–2008. 2001-től: http://www.nyilvantarto.hu/kekkh/kozos/index.php?k=statisztikai_adatok_kiadvanyok_nepessegfuz_hu_archiv.

KOCSIS RÉKA

RÉKA KOCSIS, *Motivations behind choosing the first name Réka*

Based on the findings of a questionnaire, this paper examines how the first name *Réka* is judged among those bearing the name and what ideas motivated their parents to choose this name for them. The name became a part of the Hungarian name stock approximately 60 years ago as a revived historical name and in 2005 it was the second most often chosen female name. The most important conclusions drawn from the corpus of answers of 303 informants: 90% of those bearing the name *Réka* are satisfied with their parents' name choice. Parents confessed to choosing this name either because it is a Hungarian name or because they liked it. 50% of the informants living in Transylvania (Romania) also mentioned that their parents' choice had also been motivated by the fact that this name can not be translated into Romanian, so it can appear in personal documents in Hungarian. About 50% of the interviewees would gladly give this name to their daughters, either to pass on the name or to induce identity formation. According to the data observed, the first parents who gave this name to their daughters had a university or college degree.